

AUSTRALIAN LATVIAN COMMUNITY AND ITS DEVELOPMENT

Ivars Mirovics

When the approximately 25,000 Latvian immigrants arrived in Australia between 1948 and 1952 they did not arrive as individual travellers in search of a new, better place to live. The Latvian refugees arrived as a group which had been to an extent melded together in refugee camps in Germany during the harsh postwar era in Europe.

Holding the community together was an unshakeable belief in human rights, democracy and the preservation of the Latvian cultural heritage which the Second World War, and its after-effects, had tried to destroy.

The cultural traditions became the basis and the interactive medium of social life in the refugee camps, preventing the communities from sliding into pessimism or postwar depression. Germany's economic collapse and unemployment crisis provided an opportunity for creating a community environment focussed on cultural activities. For the next five years people in the camps developed and ran schools, choirs, drama groups, folk dancing activities, arranged concerts and arts exhibitions, organized Scout and Guide activities and all sorts of educational programs, including foreign languages courses for adults. All this helped to maintain a healthy community spirit and to prepare the people for, hopefully, better times to come.

With this socio-cultural baggage the Latvians arrived in Australia. The cultural activities were revived in all the centres where the Latvian immigrants settled. It provided the newcomers, who now had permanent work, political freedom and security, with the foundations for a normal life.

In all the larger centres choirs, folk dancing and drama groups were established. Regular meetings were set up to exchange information on local customs, regulations and public responsibilities. More formal organizations were established and supported with donations to acquire community assets. In the larger centres of Melbourne, Sydney and Adelaide cooperatively owned buildings, with large halls and a stage, were built, creating an environment for an even more active social life.

This provided a boon to drama groups, as they now had their own facilities – a hall and a stage. The Saturday schools for children and the libraries had their own rooms and a permanent address. These community halls or Latvian Houses, as they were called, were open all week long. During weekdays people gathered in the evenings for choir and drama rehearsals, folk dancing or information meetings. On weekends there were usually several major events taking place – a concert, choir singing, a play or folk dancing. The Latvian Houses hummed like beehives, with people coming and going from early morning till late at night.

Religious congregations were established from the very beginning. In the larger centres there were several pastors looking after their own flocks. The wealthier congregations built their own churches. All the denominations were involved in the socio-cultural activities of the Latvian community.

Great emphasis was placed on the educational and recreational activities of children and young adults. Saturday schools were established in all the larger centres. School managements, the Scout or Guide movements, the congregations and the sporting clubs regularly arranged camps, competitions and various leisure activities.

The immigrants strived hard to get out of their postwar poverty and to establish normal households. By the mid-1950s most lived in their own houses and many had also acquired cars. Their children, after finishing high school, went on to higher educational institutions. Many adults, having achieved proficiency in English, regained qualifications in their previous occupations and obtained professional employment.

The many activities, undertaken in the various centres, prompted the establishment of the Latvian Federation of Australia and New Zealand (LAAJ) and the affiliated Cultural Foundation (KF). This allowed more productive utilization of financial resources and more effective communication between the various centres.

The LAAJ activities were orientated more in the socio-political direction: firstly in establishing rapport with similar Latvian organisations in other free countries and, secondly, in trying to draw the attention of the local population and the Australian Government to the threat of communism. This was the Latvian immigrant contribution to safeguarding democracy and human rights in the free world.

The efforts of the KF were directed entirely towards the maintenance of the Latvian cultural heritage in this adopted country. It provided financial support to all the Latvian organizations involved in the various socio-cultural activities.

Another active player in the local Latvian community became the relief organization *Daugavas Vanagi*. Although the organization's aim was to assist socially and financially disadvantaged Latvians worldwide, it has supported all the Latvian socio-cultural activities in Australia.

The annual Latvian Cultural Festival became a focus for the community's cultural activities. People came from all Australian states to participate in choral singing and folk dancing, displaying the skills gained during a year of rehearsals. The Festival program and activities were supplemented with musical concerts, literary presentations, debates and gatherings of various interest groups and sporting teams. The home state also mounted a play, often with elaborately painted scenery and colourful costumes.

An important event on the Festival agenda was the arts and crafts exhibition which attracted many Latvian and Australian visitors. The exhibits covered a full spectrum of creative endeavours: traditional crafts displaying woven and knitted articles, embroidery, jewellery and woodcarvings; photographic prints freezing moments in motion or emulsifying the stillness of nature; paintings featuring traditional elements and national sentiment – continuously changing and searching for new forms, styles and techniques.

The Cultural Festivals provided a stimulus which sustained cultural activities for generations. They became a focus for Latvian community activities in every state, providing a reason for meeting, exchanging ideas and sharing the enjoyment of the traditional arts and customs. They provided the motivation to attend choir, folk dancing and drama rehearsals during the year and through mutual interaction reinforced each other, creating a conducive environment for involvement in community life.

Apart from the Cultural Festivals which took place at the end of the year, there were other annual events. In the middle of the year the Latvian Theatre Festival was held—rotated from state to state—attracting drama groups from Melbourne, Sydney, Adelaide, Perth and Brisbane. The Latvian Youth Federation organized its own festivals which became a downsized Cultural Festival, except that the organizers and performers were the young Australian Latvians.

It was not uncommon for a youngster attending choir rehearsals also to join—after noticing the lively, rhythmic music—the folk dancing group. Having performed in various concerts on stage, the interest frequently shifted to drama. Exposed to various styles and colours of costumes and stage scenery, a participant often lent his or her hand to the design and the setting up of stage props and scenes. This could be the prompt to a latent talent, steering many a young stagehand towards a life of artistic ambition.

There were many artists whose talent, kindled by stage fever, led to a career in painting. Many of them never forgot or left the theatre stage entirely. They frequently returned to design stage settings. Some of the scenery designed for the larger plays during the Cultural Festivals rivalled those of professional productions and have remained vividly in the memories of the audience. Another notable example of stage artistry in its colour, shape and detail was seen in the productions of the Latvian Operetta Ensemble, which produced spectacular stage shows in Melbourne for 15 years.

Fine arts, like music, speaks an international language. This provided the opportunity for migrant artists to establish early contact with the local artists associations. Australia, endowed with its own fine arts heritage in native and classical genres, and its many well-known painters, provided a fertile environment for the newcomers to come to and to further develop and fulfil their own artistic aspirations. Soon after arrival there were in every state a few painters who had achieved some degree of wider public recognition. This gave other artists and the Latvian community a stimulus and elevated interest in arts and crafts.

As a consequence of the cultural activities, the migrants developed a sense of responsible community attitude in areas of practical life as well: the Latvian Australian Credit Cooperative was established in Melbourne, making financial services available to its members Australia-wide; the Latvian Retirement Village was built, providing a home and care to elderly people; a weekly newspaper and several monthly bulletins were published.

Through the cultural ties that bound the Latvian migrant groups, several generations were raised with a strong sense of community. Three generations of young people, heirs to the Latvian heritage, kept away from the streets, singing in choirs, folk dancing and acting on stage, grew up in this free and prosperous continent to become responsible Australian citizens, and may have thus tinged this country's multicultural mosaic. ❌

February 2008

AUSTRĀLIJAS LATVIEŠU SABIEDRISKĀ DZĪVE UN TĀS IZVEIDOŠANĀS

Ivars Mirovics

Kad laika posmā no 1948. gada līdz 1952. gadam aptuveni 25,000 latviešu imigrantu iebrauca Austrālijā, viņi tur neieradās kā individuāli ceļotāji, kas nodomājuši meklēt sev jaunu, labāku mājvietu. Latviešu bēgļi iebrauca kā grupa, kas daļēji jau bija saliedējusies grūtajos pēckara apstākļos bēgļu nometnēs Vācijā.

Šis saliedēšanās pamatā bija nelokāma politiska pārliecība – saglabāt ticību cilvēku tiesībām, demokrātiskiem principiem un pasargāt savas tautas kultūras mantojumu, ko Otrais pasaules karš, un tā sekas, savā nežēlībā mēģināja iznīcināt.

Kultūras tradīcijas, kas kā bagāts mantojums bija paņemtas līdz no dzimtenes, tika koptas un labvēlīgi izmantotas bēgļu nometnēs, neļaujot to iemītniekiem iegrimt pēckara pesimismā vai depresijā. Ekonomiskais sabrukums, kas izraisīja lielu bezdarbu, radīja iespējas pašdarbībai: nometnēs tika dibinātas skolas un cilvēki pievērsās latviešu kultūrā tradicionālām nodarbībām. Tā iesākās sabiedriskā rosība – radās draudzes, kori, teātri, tautas deju ansambļi, skautu organizācijas, nometnes un dažādi jauniešu pulciņi, tika organizēti koncerti, rokdarbu un gleznu izstādes. Šis sabiedriskās dzīves paveids tika, kā kopīgs īpašums, saglabāts un paņemts līdzī uz Austrāliju.

Iebraucot Austrālijā, sabiedriski kulturālās nodarbības tika atjaunotas un turpinātas. Tas arī deva iebraucējiem, kam tagad bija garantēts darbs un politiski sociāla drošība, pamatu veselīgas garīgās dzīves veidošanai jaunā, svešā vidē.

Katrā lielākā centrā atsāka darboties kori, tautas deju ansambļi, teātri, notika saviesīgi izziņu vakari, kur iebraucēji varēja pārrunāt un savstarpēji apmainīties ar informāciju par vietējiem dzīves apstākļiem. Drīz vien tika nodibinātas latviešu biedrības, un sākās līdzekļu vākšanas talkas biedrības namu iegādei lielākajos centros. Nopirktie nami deva jaunu, vēl lielāku dzinuli sabiedriskai rosībai.

Uzplauka teātri, jo latviešiem bija pašiem savas zāles un skatuves. Sestdienas skolām un bibliotēkām bija savas pastāvīgas telpas. Visu nedēļu namos nāca un gāja ļaudis, sevišķi jaunieši, kas apmeklēja kora, tautas deju un teātra mēģinājumus, vai arī dažādas sanāksmes. Nedēļas nogalēs nami bija vienmēr ļaužu pilni. Sarīkojumu zālē katru nedēļu notika kāds lielāks sarīkojums – teātra izrāde, koncerts, svinīgs akts vai balle. Čaklās latviešu nama dāmas rūpējās, lai viesi katrā laikā dabūtu kafiju, pīrāgus vai skābus kāpostus ar desiņām. Nams no agra rīta līdz vēlam vakaram sanēja kā bišu strops.

Jau pašā sākumā katrā latviešu centrā tika nodibināta draudze; lielākajās pilsētās līdztekus darbojās pat vairāk nekā viena draudze. Turīgākās draudzes drīz vien uzcēla savas baznīcas. Visas draudzes aktīvi iesaistījās latviešu sabiedrības kultūras dzīvē.

Liela vēriba tika pievērsta bērnu un jauniešu audzināšanai un nodarbībām. Katrā lielākā centrā tika nodibināta sestdienas skola – pamatskolas un vidusskolas līmenī. Skautu organizācija, draudzes un skolu vadība regulāri rīkoja dažādas nodarbības un vasaras nometnes bērniem un jauniešiem. Vēlākos gados izveidojās un lielu atsaucību ieguva 3x3 nometnes, kur piedalījās ģimeņu trīs paaudzes.

Ātri pieauga arī latviešu imigrantu personīgā turība. Ap piecdesmito gadu vidū gandrīz visi bija iepirkuši ģimenes mājas; daudzi jau brauca ar savām automašīnām. Jaunieši, kas pabeidza ģimnāziju, iestājās augstskolā. Arvien vairāk pieaugušo, apguvuši angļu valodu, atjaunoja savas kvalifikācijas un atsāka strādāt savā Eiropā iegūtajā profesijā vai amatā.

Daudzos atsevišķos centros iesākusies pašdarbība bija iemesls izveidot un attīstīt organizācijas, kas apvienotu latviešu sabiedrību un palīdzētu lietderīgāk izlietot finansiālos līdzekļus, kā arī atvieglinātu savstarpējo sazināšanos. Tā tika nodibināta Latviešu apvienība Austrālijā un Jaunzēlandē (LAAJ) un afluētais Kultūras fonds.

LAAJ darbība izpaudās vairāk sociāli politiskā virzienā, izveidojot sakarus ar līdzīgām latviešu organizācijām citās brīvās zemēs. Austrālijā LAAJ politiskā darbība bija zīmīga ar to, ka tā centās atgādināt šīs zemes iedzīvotājiem un valdībai par komunisma draudiem demokrātijai un cilvēku tiesībām. Šinī ziņā dažos gadījumos izdevās iespaidot Austrālijas ārpolitisko nostāju. Tas bija latviešu imigrantu devums, palīdzot uzturēt možus demokrātijas un cilvēktiesību principus brīvā pasaulē.

Kultūras fonda uzmanība lielākoties tika pievērsta Austrālijas latviešu garīgā mantojuma uzturēšanai, izveidojot un atbalstot dažādus sabiedrības kultūras pasākumus. Kultūras fonds, darbodamies LAAJ paspārnē, kā sētas uzraugs visus šos gadus rūpējās par to, lai atbalstītu latviešu etniskās kultūras vērtību saglabāšanu. Šis fonds ir bijis klāt ar devīgu roku tajos gadījumos, kad vajadzēja atbalstīt sabiedriskos pasākumus, kuri savā pašdarbībā varēja tālāk augt un veidoties.

Par ļoti aktīvu un turīgu palīdzības organizāciju izveidojās Daugavas Vanagi, kas iegādājās sabiedriskus namus visos lielākajos latviešu centros. Lai gan Daugavas Vanagu mērķis bija palīdzēt trūcīgam nonākušiem latviešiem pasaules mērogā, viņi ar devīgu roku ir atbalstījuši arī visus latviešu kultūrnacionālos pasākumus Austrālijā.

Kā pastāvīgs dzinējspēks Austrālijā izvērtās gadskārtējās Kultūras dienas, uz kurām sabrauca latvieši no visām pavalstīm, lai kopā svinētu un celtu priekšā dziesmas un tautas dejas, ko bija samācījušies pa gada vidu. Piedevām notika koncerti, literārās pēcpusdienas, debates, dažādu interešu pulciņu salidojumi un arī sporta sacensības. Mājas ļaudis sarīkoja teātri – parasti rādīja kādu latviešu dramaturga lieluzvedumu ar pilnām dekorāciju maiņām un plašu personālu.

Ievērojamu vietu svētku programmā ieņēma lietišķās mākslas un tēlotājmākslas izstādes. Tur piedalījās gleznotāji, fotogrāfi un rokdarbnieki. Izstādes notika plašās mākslas galerijās un piesaistīja daudzus latviešu un austrāliešu skatītājus. Tur varēja redzēt darbus visā radošā spektra klāstā: tradicionālus tautiskus rokdarbus – audumus, izšuvumus, adījumus, kaltas rotas un kokgrebumus; fotogrāfijas, kurās notverti dzīves momenti vai klusās dabas atspoguļojumi; gleznas, kas iezīmēja tradicionālus elementus, nacionālas jūtas un citus ievirzienus – nēpārtraukti mainīgos meklējumos, tehnikās un stilos.

Šie lielie tautas svētki, ko mēs Austrālijā nosaucām par Kultūras dienām, bija tas vienotājs un dzinulis, kas uzturēja dzīvus mūsu kultūras pasākumus šai kontinentā. Tās bija kā trīs iezīmētas zvaigznes, kas mūs, saistot kopā, vadīja katru gadu no pilsētas uz pilsētu. Šo svētku ietekmē, kas piesaistīja daudz dalībnieku un vēl lielāku pūli skatītāju, izauga sabiedrība, kura daudzus kultūras pasākumus pieņēma kā daļu no dzīvesveida, kad bija visu gadu regulāri jāiet uz teātra, kora vai tautas deju mēģinājumiem, vai uz biedrības sanāksmēm. Visi šie notikumi, cits cita ietekmēti, stiprināja cilvēku savstarpējās attiecības, interesi un tieksmi būt iesaistītiem sabiedriskajā darbā.

Bez Kultūras dienām, kas notika gada beigās, izveidojās vēl citi gadskārtēji salidojumi. Gada vidū tika rīkots Teātru festivāls. Tad ar viesizrādēm ieradās teātri no lielākajiem centriem: Adelaides, Melburnas, Sidnejas, Brisbanes un Pertas. Aktivitāti izrādīja arī Latviešu jaunatnes

apvienība Austrālijā, rīkojot Jaunatnes dienas. Tās izvērtās kā mazas Kultūras dienas; tikai jaunieši paši tās organizēja un izpildīja.

Jauns korists, apmeklējot mēģinājumus un uzstājoties vairākos koncertos Kultūras dienu vai Jaunatnes dienu ietvaros, izkopa savu mūzikas izpratni, iemilēja dziesmu. Līdztekus viņš pievērsa uzmanību arī tautas dejām un spraigajai mūzikai, kas dejotājus pavadīja. Tā radās interese pievienoties kādam deju pulciņam un biežāk uzstāties sarīkojumos uz skatuves. Ja cilvēks reiz minis skatuves dēļus, domas ved uz teātri. Un tur nevar neievērot krāsainās teātra dekorācijas! Vai tas nerada vilinājumu gleznot?

Šeit nebūtu iespējams uzskaitīt visus tos jauniešus, kas sākuma gados, pievērsoties teātra dekorāciju metiem vai krāsošanai, atmodināja sevī vēlmi gleznot un vēlāk kļuva par izciliem māksliniekiem, kuru devums iespaidies daudzu skatītāju atmiņā. Pateicoties mūsu gleznotājiem, esam redzējuši lielisku skatuves iekārtojumu daudzām teātru izrādēm Kultūras dienu laikā. Daudzi skatuves uzvedumi šīnī ziņā varēja sacensties ar profesionāliem teātriem. Kā sevišķi krāšņu tērpu un dekorāciju dažādības piemēru jāmin Melburnas Latviešu operetes ansamblis, kas sekmīgi darbojās 15 gadus un guva lielu publikas atsaucību.

Tēlotājmāksla līdzīgi mūzikai runā internacionālā valodā; tas deva iespēju mūsu gleznotājiem jau no sākuma gadiem izveidot sakarus ar vietējām mākslinieku apvienībām. Austrālijā, kur labi izkoptas tēlotājmākslas tradīcijas – gan eiropeiskās, gan vietējās žanra kategorijās – un daudz ievērojamu gleznotāju, bija auglīga vide, kur mūsu gleznotāji varēja iekļauties un nodarboties tālāk, izkopjot savu mākslu. Katrā pavalstī drīz vien ievēribu plašākā sabiedrībā ar saviem darbiem izpelnījās vairāki gleznotāji. Tas deva uzmundrinājumu latviešu mākslinieku un latviešu sabiedrības aprindām pievērst interesi tēlotājmākslai un lietišķajai mākslai.

Aktīvās kultūras dzīves ietekmē norisinājās arī laicīgākas dabas pasākumi: Melburnā tika nodibināts Latviešu kredītkooperatīvs, kas sniedza finansiālus pakalpojumus Austrālijas mērogā; tika uzcelts Latviešu ciemats ar kopmītnēm veco ļaužu aprūpei; regulāri iznāca latviešu nedēļas laikraksts un vairāki vietējie biļeteni.

Visi tie kultūretniskie pavedieni, kas saistīja latviešu imigrantu grupas, satīti vienā kamolā, varēja radīt to kopību, kas ļāva trim paaudzēm izaugt kā sabiedriski noskaņotiem – demokrātijas un kultūras ievirzītiem – atbildīgiem tautas dēliem un tautu meitām. Šie mūsu latviskās kultūras mantinieki, triju paaudžu jaunieši – atturēti no ielām – krāsojot dekorācijas, apmeklējot korus, teātru un tautas deju mēģinājumus, izauga šai brīvajā, pārticīgajā zemē par uzticības cienīgiem Austrālijas pilsoņiem, tā atstājot savu zīmi šī kontinenta daudzu kultūru mozaikā. ❄

2008. gada februārī